Сонячні промені пекли; нерухомий душний воздух був переповнений порохом. Було з початком липня...

Около старого православного монастиря св. Івана в Сучаві на Буковині, що прикрашений чудними барвними малюнками, обведений високими мурами, подобав на кріпость — перепливала від двох днів величезна маса народу.

Се був день відпусту, день св. чудотворного Івана.

Здалека і зблизька насходилося багато людей, щоби тут скріпитися і вилічитися.

В низькім, багато прикрашенім нутрі церкви лежала обведена штахетами, на підвищенні, срібна домовина. В ній спочивало сповите в золотій матерії і набальзамоване мале, немов дитяче, тіло святого; ледве можна його добачити.

Біля домовини сидів дяк, худий як смерть, з лицем блідо-жовтим, і, незважаючи на великий стиск людей, що товпились довкола нього, виспівував одностайним гугнявим голосом звичайні православні церковні пісні.

В церкві панував сумрак, хоч пора була полуднева. Незлічимі воскові свічки миготіли, капали, сичали і розливали солодкаво-душну воню, що мішалася із димом кадила. Голова побіч голови тиснулися люди до святого. Штовхалися, тиснулися, топталися,— ба дехто боровся навіть, наражаючи життя, щоби ближче дістатися до святого, споглянути на нього, щоби доторкнутися до його пишної святої шати, доступити спасення, цілуючи його в чоло...

При голові св. Івана сидів на понсовім оксамитнім кріслі, в золотім фелоні, бородатий чернець і держав на колінах срібну тацю. Наскладали

прочани гроші за те, що оглядали святого. Таця немов угиналася під ваготою своєю.

Який страшний натовп в жаристій спеці! Яка тяжка вбиваюча атмосфера! Який шепіт, які мольби, стони, змішані з монотонними співами, з зойками жебраків, хорих, при неустаннім гомоні дзвонів.

Черці, умучені сповіддю, висмикуються нишком бічними виходами та ховаються незамітно в свої кімнати близько монастиря, щоби покріпитися. Правда, се був день гарячий, день утоми, але се був для черців і день жнива, який в році не багато можна зазначити. Тут не появлялася жодна душа, котра б св. Іванові не принесла подарунку.

Багаті бояри з Молдави враз із своїми молодими дружинами приїздили гарними оксамитно-чорними чвірками, в посрібленій упряжі, що на сонці аж лисніла, і кидали горді дари поміж жебраків і на срібну тацю.

Діди-каліки становили перед входом церкви відражаючий шпалір і жебрали та горлали з цілої сили. Різнородні товари, переважно барвні образи святих, намиста, свічки, пахучі мила та всякі прикраси жіночі продавали тут у великій кількості.

Около звичайно тихого дому божого торгували, ошукували і крали тепер зовсім свобідно і без розбору...

А там... там винесли знов одну жертву — молоду дівчину, що серед стиску та натовпу зімліла. Вона прибула з далекої далечини до св. Івана, щоби знайти поміч на свою недугу...

Мертве тіло сімнадцятилітнього хлопця винесли перед кількома хвилинами. Незвичайно парна атмосфера церковна убила хорого на груди.

Між тим безперестанно розщибалися [3] дзвінки та лунали співи. Різнозвучний гамір бушував серед німих мурів монастиря, розлягався далеко-широко в воздусі...

В однім кутку церковного подвір'я стоїть збита громадка людей: чоловіки, жінки і діти. Стоять нерухомо. Посередині їх сидить на землі згорблений сліпий лірник і грає на лірі. Його лице почервоніло від спеки, однак спокійне, а він сам і не відчуває чудного характеру свого окруження. Його очі, широко отворені, впилися в одну точку, і він співає напруженим голосом.

І дивно! Який і беззвучний старий голос, а однако ж як зворушаюче зливається він з ніжним звуком ліри! Його слухачі немов причаровані, немов зрослися з тим кусником землі. Не перешкоджає їм ні гамір торгуючих, ні зойки жебраків, ні гомін дзвонів, ні співи церковні... Дрижачий голос старця і слова його пісні, що повторюються, опанували їх немов демонічною силою:

Нема правди і не буде,

Розважайте, добрі люди!

Неправдонька між верхами,

Свята правда під ногами!

— Бабуню! А де правда? — питає шепотом боязко дев'ятилітнє сільське дівчатко, і сіпнуло удруге бабуню за рукав.

— У бога, дитинко,— відповідає старенька побожно.

— У бога! — повторяє воно стиха до себе... Опісля звернуло мимоволі очі на церковні стіни, на яркі дивоглядні малюнки, задивилось на них і задумалося...

З задуми збудив її по хвилі напружений голос лірника:

Нема правди і не буде,

Розважайте, добрі люди!

Воно знов звернулося до бабуні і запитало сміліше:

— Чому нема правди?

Старенька, здавалося, хотіла щось відповісти дитині, щось їй вияснити. Погляд її блукав через хвилю вдалині, немов роздумувала і шукала помочі. Відтак здвигнула плечима, а по її устах промайнув ледве замітний безпомічний усміх — вона не відповіла...

Дівчатко, очікуючи відповідь, зморщило чоло і само задумалося...

[3] — Розщибалися — тут: голосно лунали.